

УДК 340.15

Глин Любомир Михайлович,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії та теорії держави і права
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького

ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЙМОВОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ПІД ЧАС ТРЕТЬОЇ КАДЕНЦІЇ ГАЛИЦЬКОГО КРАЙОВОГО СЕЙМУ (1870-1876 РР.)

У статті розглядаються основні правові ініціативи українського сеймового представництва під час третьої каденції Галицького крайового сейму (1870-1876 рр.). Особлива увага звертається на внески українських послів, які стосувалися розвитку системи шкільної освіти, правового статусу української мови, системи місцевого оподаткування. Здійснюється розподіл правових ініціатив на три основні групи: господарсько-адміністративні, фінансово-бюджетні та культурно-освітні. Аналізується реакція польської сеймової більшості на ініціативи українських послів та подальші перспективи практичної реалізації запропонованих українцями внесків.

Ключові слова: Галицький сейм, українське сеймове представництво, правові ініціативи, автономія, конституційний устрій, українсько-польські стосунки.

Постановка проблеми. Чимало сторінок з вітчизняної правової історії, зважаючи на ідеологічні стереотипи радянської доби та суб'єктивний науковий регіоналізм сучасності, довгий час залишаються поза увагою науковців. До таких проблем на лежить питання створення та функціонування Галицького крайового сейму, як основного представницького органу Галичини другої половини XIX – початку XXI ст. В історії українського парламентаризму, діяльності сейму та українського представництва, відводиться, незаслужено мало уваги. Ініціативу в цьому плані перехопили представники історичної науки, які часто змушені оперувати в своїх дослідженнях і правовими методами, оскільки вивчення нормативно-правової бази того часу, структури організації роботи найвищого представницького органу краю, фракційної та партійної організації є невід'ємною складовою історії вітчизняного парламентаризму. Загалом, діяльність Крайового сейму стала важливим етапом в політичній історії Галичини, яка безпосередньо вплинула на розвиток політико-правової думки України.

Наукову актуальність нашого дослідження зумовлює насамперед відсутність спеціальних наукових досліджень, які б розкривали практичну сторону правової діяльності українського сеймового представництва, визначали ступінь його політичної активності, а відповідно і ролі для національного відродження другої половини XIX ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останнього десятиліття українська наука все частіше почала звертати увагу на політичну історію Галичини загалом та діяльність Крайового сейму зокрема. Однак перші наукові дослідження по даній проблематиці належать безпосередньому учасникові описуваних подій К. Левицькому [6; 7], який окрім автобіографічних даних українських політиків,

характеристики їхньої суспільно-політичної діяльності, розкриває рівень суспільної правосвідомості того часу. У другій половині ХХ ст. започатковану ними роботу продовжив львівський дослідник В. Кульчицький.

У сучасній українській історичній науці, дослідження, що стосуються практичної діяльності українського сеймового представництва та їх законодавчих ініціатив, практично відсутні. Окремі відомості містяться у працях вітчизняних правників та істориків Т. Андрусяка, О. Аркуші, П. Гураля, О. Мікули, М. Мудрого, М. Никифорака, І. Чорновола та ін.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є розкриття основних сфер зацікавлення українського сеймового представництва під час третьої каденції Галицького крайового сейму та аналіз правових ініціатив послів, що виходили від української фракції «Руський клуб».

Виклад основного матеріалу дослідження. Конституційні перетворення 1860–1870-х рр. в імперії Габсбургів відіграли далекосяжну роль у політичному житті Галичини. До Крайових сеймів, які були найвищими представницькими органами на місцях, перейшли повноваження у сфері внутрішнього соціально-економічного і культурного розвитку. Незважаючи на обмеженість повноважень сеймів та меж їх законодавчої ініціативи, вплив на внутрішнє життя краю був досить вагомим. Як влучно зауважив І. Чорнопол, на початок 1870-х рр. завершилося формування правових підстав автономії провінції, діяльність сейму відбувалася в доволі діловій атмосфері й на порядок денний виносилися рядові, на перший погляд, проблеми, що, однак, становили сенс місцевого самоврядування: підвищення податків і податкові пільги, утримання доріг, правове регулювання окремих видів підприємництва, боротьба з алкоголізмом, шкільництво тощо [9, с. 160].

Внаслідок виборчої кампанії 1870 р. «Руський клуб» нараховував 32 депутати, обраних з четвертої курії, два вірильні місця і один мандат від курії міст, загалом 35 членів – 24 % від загальної кількості послів сейму. Більшим українське представництво було тільки під час першої каденції 1861–1866 рр. – 50 послів [9, с. 227]. Становлячи меншість галицькі українці змушені були діяти консолідовано. Виходячи з цього, українська фракція формувалася скоріше за національним, ніж за політичним принципом.

Усі питання, які розглядалися сеймом, були чітко регламентовані законодавчо, як і можливість впливу послів на вирішення кожного з них. Закономірно, що імперський уряд залишав за собою право аналізу прийнятих рішень і видання на них резолюцій. Так, зокрема ст. 19 Крайового статуту надавала право законодавчої ініціативи у всіх питаннях, пов'язаних з потребами краю [8, с. 130]. У галузі місцевого самоуправління сейм мав повноваження нагляду за адміністративними органами повітів, міст і сіл, рішення яких вимагали затвердження сейму. У бюджетній сфері повноваження законодавчого органу Галичини були суттєво обмеженими, стосувалися можливості встановлення додатків до безпосередніх державних податків, які були єдиним способом погашення дефіциту місцевих бюджетів.

Серед найважливіших сфер господарського розвитку Галичини, які виносилися на розгляд сейму, було формування крайового бюджету та накладання додаткових податків; налагодження місцевої інфраструктури; охорона здоров'я; питання викупу пропінанцій; боротьба з пияцтвом тощо. Українське сеймове представництво найбільш активну участь брало при розгляді питань, що стосувалися статусу крайових доріг, фінансування закладів культури та охорони здоров'я.

Фінансову та господарську діяльність сейму можна умовно розділити на декілька сфер. Першу групу складає проблема формування крайового бюджету та накладання додаткових податків. Друга – налагодження шляхів сполучення та місцевої інфраструктури. Третя – дрібні господарські справи, включаючи право митного збору окремих громад, визначення статусу крайових доріг, допомога постраждалим від стихійного лиха.

Формування крайового бюджету в Галичині мало декілька особливостей. Члени бюджетного комітету здійснювали поточні фінансові розрахунки і формували кошторис прибутків та витрат протягом всієї сесії. На обговорення це питання виносилося під кінець сесії. Проти такої практики виступали руські та «мазурські» послы. М. Антоневиц на 24 засіданні шостої сесії 26 березня 1876 р., під час якого обговорювався бюджет на наступний 1877 р., висловив протест проти того, що розгляд бюджету відбувався на останніх засіданнях, через що унеможлиблювалося внесення змін і поправок. У відповідь поляки М. Зиблікевич та К. Грохольський відповіли, що подібна практика є закономірною, оскільки новий бюджет варто формувати наприкінці поточного року, а те, що питання розглядається на останніх засіданнях, немає впливу на поправки [5, с. 3].

Українське сеймове представництво брало активну участь під час обговорення фінансових питань і формування крайового бюджету. Особливою активністю відзначалися В. Ковальський та М. Антоневиц. Однак польська сеймова більшість ігнорувала ініціативи руських послів, що виступали за економію витрат на утримання крайової адміністрації. Постійне зростання дефіциту бюджету безпосередньо відображалось на податках. У проекті бюджету на 1871 р. податок становив 20 гульденів від злогого [15, с. 3–4], а на 1877 р. – 34 гульдени [4, с. 2]. Отже, протягом п'яти років пряме податкове навантаження зросло на 14 %.

Отже, бюджетне питання в Галичині було надзвичайно важливим, викликало гострі дискусії. Яскравим прикладом цього стало обговорення бюджету на 1877 р., що було останньою справою сейму протягом третьої каденції. Під час формування шкільного бюджету В. Ковальський виступив з протестом проти оплати праці шістьом членам Крайової шкільної Ради, що становила по 1200 зл. ринських, разом – 7200 зл. ринських. Внесок мотивувався тим, що в жодній австрійській провінції працівники Крайової шкільної Ради, як громадської установи, не отримували коштів за свою роботу. В. Ковальський погоджувався тільки на виділення коштів для харчування. Категорично проти цієї пропозиції виступив поляк А. Голєєвський, заявивши, що в такому випадку не потрібно платити зарплату і працівникам судів та інших сфер крайової адміністрації. Внесок В.Ковальського був відхилений [21, с. 717].

Прикладом конструктивної роботи між українським і польським сеймовим представництвом було обговорення питання про встановлення надзвичайного додатку (як правило, надзвичайні додатки накладалися виключно на загальнодержавні податки) під час шостого засідання 21 вересня 1871 р. [13, с. 3]. У внеску Крайового виділу пропонувалося збільшити суму земельного та домово-чиншового податків на 1/3, а класового – 3/4, подохідний податок збільшено вдвічі [13, с. 3]. Ю. Лаврівський запропонував для вирішення цього питання створити спеціальну комісію з п'яти членів, бо при нових розрахунках мала змінитися прибуткова частина бюджету, створенням якого займався бюджетний комітет. З протестом проти ініціативи Ю. Лаврівського виступив М. Зиблікевич, заявивши, що обговорення податкових додатків – це виключно повноваження бюджетного комітету. Посла «Руського клубу» підтримав поляк М. Країнський, який додав, що при розгляді цього питання бюджетний комітет змушений

буде керуватися новими, ще не затвердженими розрахунками, спеціальна комісія розробить програму, яку можна буде включити до крайового бюджету у вигляді додатку.

Найвагомішою постановою у сфері господарсько-адміністративних питань, що була направлена «Руським клубом» на розгляд сейму, був внесок про будівництво дороги зі Снятина до Залуччя, на яку з крайового бюджету в 1872 р. було виділено 15000 зл. ринських. Авторами постанови, винесеної на розгляд Сейму 9 листопада 1872 р., виступили І. Озаркевич, Г. Шашкевич, Т. Павликов, І. Пелех, П. Яворський, М. Коциловський та ін. У постанові, зокрема, зазначалося, що перешкодою для подальших робіт була відсутність моста на р. Прут, до якої було прокладено дорогу, а його спорудження вимагало більшого фінансування. Руські послы внесли запит, чому в проекті бюджету на 1873 р. не було закладено коштів на спорудження моста на р. Прут [16, s. 64]. Відповідь на звернення «Руського клубу» дав посол П. Гросс, член дорожнього комітету, який заявив, що дорога будуватиметься окремо з обох сторін до р. Прут, а фінансується вона частково з приватних надходжень. Щодо моста, то його кошторис складає близько 50000 зл. ринських, а таку значну суму в наступний бюджет неможливо закласти, з іншого боку, дорога немає статусу крайової, що унеможливує першочерговість вирішення даного питання [16, s. 64].

Руські послы, найбільш активно Ф. Білоус, у ході 19 засідання шостої сесії 1876 р. порушили питання про важливість річкового транспорту і річкового сполучення. Було сказано, що основною транспортною артерією Галичини є р. Дністер і в разі підтримки цього проекту можна з'єднати 20 найбільших міст краю [22, s. 475–477]. Посол пропонував розробити спеціальний проект по стеженню за річковою інфраструктурою і впорядкуванню берегів після весняних повеней [22, s. 476]. Ф. Білоуса підтримали польські послы, однак це питання більше не піднімалося і не мало жодних практичних наслідків до кінця XIX ст.

Важливою сферою внутрішнього життя в Галичині була система охорони здоров'я. Повноваження сейму в ній були обмеженими, послы могли вирішувати питання утримання та будівництва нових лікарень, оплати праці службовців медичних закладів. Здобутком руського сеймового представництва у сфері охорони здоров'я було задоволення внеску Т. Павликова про запровадження при лікарнях посади капелана грецького та латинського обрядів, які б виконували свої духовні функції [14, s. 2–12]. Так, для кожної лікарні призначалися по одному священику римського і грецького обряду. Цікаво, що проти цього виступав поляк О. Петруський, але Т. Павликов у відповідь заявив, що створення нової духовної служби при крайових шпиталях матиме позитивні наслідки для пацієнтів [14, s. 3].

Вагомою сферою господарського розвитку Галичини другої половини XIX ст. було право пропінатії, що визначало можливість виробництва та розповсюдження алкоголю. Монополією в цій сфері традиційно володіли великі польські землевласники та євреї. За статистикою, в 1874 р. в Галичині працювали 893 гуральні, з яких 793 були великі, 97 – середні та 3 – малі [10, s. 73]. У пропінатійному питанні русини протягом третьої каденції Сейму були надзвичайно активними, брали участь у більшості дискусій. Причиною цього було те, що «Руський клуб», складався в основному з селянства і духовенства, добивався ліквідації права пропінатії, яке стало для руського селянства першочерговим, починаючи ще з «весни народів» 1848–1849 рр.

У дискусії навколо питання викупу пропінатії активну участь брали і руські послы. Так, 24 травня 1875 р. М. Антоневич заявив, що до того часу жоден юрист не довів, що пропінатію можна назвати правом, це скоріше привілей чи різновид звичаєвого права, але

в будь-якому випадку – форма приватної власності, ліквідація якої не забезпечить населення від поширення пияцтва. Було запропоновано внести поправки в законопроект, що передбачали заміну формулювання про 25-річний період ліквідації пропінатційного права, назвою конкретної дати – 1905 р., це рішення мотивувалося тим, що Крайовий виділ може в будь-який момент змінити визначений термін. М. Антоневич не погоджувався також з параграфом пропінатційного закону, в якому йшлося, що протягом 25-річного періоду власник мав платити податок тільки за одну корчму, навіть якщо в його власності було декілька [3, с. 2].

Пропозиції М. Антоневича не отримали підтримки серед польської більшості, проти голосували навіть двоє членів «Руського клубу» – М. Кашевко і К. Завадовський.

З початком конституційної епохи в імперії Габсбургів русини розгорнули активну боротьбу за розширення національно-культурних прав і рівноправного статусу рідної мови. Мова як чинник національної самоідентифікації стала об'єктом жвавих політичних дискусій, що виразно проявилися на сеймовій арені. Найбільшим досягненням «Руського клубу» у сфері шкільництва стала поступова українізація Академічної гімназії у Львові, що було наслідком угодовських домовленостей 1869–1871 рр. між Ю. Лаврівським та Л. Сапегою.

На розгляд сейму було подано одночасно два внески: перший – Ю. Лаврівського на засіданні 19 вересня 1871 р., що передбачав поступове введення «руської» (*оскільки галицькі русини, у середині – другій половині XIX ст. ідентифікували себе як «русини», відповідно мова їхня була «руська», не «російська» – Л.І.*) мови в Академічній гімназії. За постановою «руська» мова мала вводитися у п'ятому класі, а з кожним наступним шкільним роком у решті класів. Під внеском підписалися: Ю. Лаврівський, М. Кашевко, І. Гарновський, П. Коциловський, К. Мандичевський, С. Качала, І. Боднар, М. Країнський, І. Фецак, К. Губар, Л. Водзицький, А. Голуховський, Ф. Смолька, Ф. Гайдамаха, І. Карепин, І. Левицький, В. Лос, М. Зиблікевич, Ф. Пашковський, Г. Шептицький [11, с. 2]. Показово, що більшість серед ініціаторів становили поляки.

Другий внесок подав Т. Павликов того ж засідання, з тією різницею, що чотири класи гімназії пропонувалося перевести повністю на «руську» мову вже наступного навчального року [11, с. 3–4]. Авторами внеску були Т. Павликов, Г. Крижанівський, Г. Шашкевич, Й. Красицький, І. Кульчицький, І. Галька, А. Петрушевич, О. Заклинський, І. Озаркевич, В. Ковальський, М. Козанович, П. Яворський, І. Фецак, І. Керпин, П. Коциловський, Д. Іванішев, В. Фортуна, В. Коцко, І. Пелех, К. Мандичевський, а також поляк др. Коймек [11, с. 3]. У цьому випадку внескодавцями виступали члени «Руської ради», які були проти угодовських домовленостей Ю. Лаврівського, а тому намагалися вести власну політичну лінію. Перше читання внесків відбулося вже 23 вересня 1871 р., причому без обговорення і не викликало жодних дискусій [12, с. 5]. Однак друге читання 9 жовтня було сповнене напруженими дебатами.

Суперечності в ході обговорення проекту українізації Академічної гімназії продемонстрували, з одного боку, як наявні польсько-українські протиріччя, так і суперечності серед членів «Руського клубу», а з іншого – протистояння польських послів із Західної і Східної Галичини у ставленні до національного руху галицьких русинів-українців [9, с. 146]. Поляки заявили про підтримку пропозиції Ю. Лаврівського у випадку підтримки внеску поляка Ц. Галлера про повну колонізацію німецької гімназії у Львові [11, с. 5–8].

Внесок Т. Павликова 1871 р. про негайне запровадження «руської» мови в Академічній гімназії не знайшов підтримки в стінах сейму. У дискусію з поляками

втрутився В. Ковальський, який доводив правомірність внеску Т. Павликова тим, що до 1867 р. в Академічній гімназії все навчання здійснювалося «руською» мовою. Він заявив, що підтримуватиме внесок Ю. Лаврівського, але не погоджується з пунктом про обов'язкове вивчення польської мови [11, s. 8–11], категорично був проти полонізації німецьких гімназій у Галичині. З критикою виступив також Г. Шашкевич, який задав питання польським представникам, чи правомірно, що «руська» мова є мовою навчання в чотирьох початкових класах, а в чотирьох вищих – польська [11, s. 13–14].

Протягом другої сесії третьої каденції 1871–1872 рр. «Руський клуб» надалі акцентував увагу на питаннях мови та системи шкільництва. Так, 7 (19) листопада 1872 р. виникла дискусія, що стосувалася посади шкільних інспекторів. Ю. Лаврівський висловив думку про те, що шкільні інспектори як представники Крайової шкільної ради повинні володіти обома мовами – польською і «руською».

Мовно-правописне питання на деякий час втратило свою актуальність, на наш погляд, вирішальну роль у цьому відіграла смерть 5 травня 1873 р. основного ініціатора українсько-польського порозуміння Юліана Лаврівського. Вміло лавіруючи між «Руським клубом» і польськими фракціями, він сприяв прийняттю ініційованого ним внеску про українізацію Академічної гімназії у Львові.

Тільки під час четвертої сесії 19 грудня 1873 р. Т. Павликов знову поставив пропозицію про українізацію Академічної гімназії і Греко-католицької початкової школи у Львові (остання пропозиція виносилася на розгляд сейму вже втретє) [18, s. 155]. Він заявив, що «в головній взірцевій школі у Львові так званій Греко-католицькій, вводиться «руська» мова як мова викладання для всіх предметів науки» [18, s. 155]. Перше читання даної постанови відбулося 22 грудня 1873 р., вона була прийнята без обговорення. Т. Павликов у короткій промові перед голосуванням заявив, що, по-перше, кожної сесії акцентується увага на цих питаннях, по-друге, вже давно визнана необхідність запровадження «руської» мови викладання, по-третє, два роки тому, 10 жовтня 1871 р., вже виносилася питання про українізацію Академічної гімназії, однак до цього часу так і не отримано санкції імператора [17, s. 176].

Після виступу Т. Павликова наступила необґрунтована перерва в розгляді даного внеску. Тільки 17 січня 1874 р. відбулося друге читання, під час якого шкільна комісія прийняла рішення про підтримку ініціативи «Руського клубу» щодо українізації Академічної гімназії та відхилення внеску щодо мови навчання у Греко-католицькій школі.

«Руський клуб» не обмежувався ініціативою українізації Академічної гімназії. Довготривалі дискусії викликали ще два внески: мова викладання у Львівській гімназії Франца-Йосифа та Греко-католицькій зразковій школі у Львові. Члени «Руського клубу» цікавилися, чому в гімназії Франца-Йосифа, що утримувалася на державні кошти, не викладалася «руська» мова, як це було у всіх вищих гімназіях Східної Галичини. Це питання знайшло пояснення під час засідання 2 січня 1874 р. Поляк О. Борковський зауважив, що у відповідності до державного закону не можна нікого заставляти до вивчення другої крайової мови, тим більше, що в цьому закладі навчалися польські діти, батьки яких були категорично проти вивчення «руської» мови [2, с. 2].

Протягом п'ятої сесії 1875 р. «Руський клуб» ініціював постанову про відкриття спеціальних навчальних закладів, у яких навчали б ремісничих професій. У внеску Ф. Білоуса, під яким підписалося 78 послів, акцентувалася увага на низькій конкурентоспроможності продукції дрібних промислів, які були досить поширені в Галичині, кризі у сільському господарстві, викликаній численними стихійними лихами, а

також найнижчим рівнем розвитку основних галузей народного господарства серед усіх провінцій імперії [20, s. 481]. Вирішити цю ситуацію пропонувалося за рахунок створення ряду вищих спеціалізованих навчальних закладів: рільничих шкіл у Білому Камені та Чорткові, кушнірства в Старому Самборі, дротярства в Канчузі, садівництва в Куликові [20, s. 483]. М. Антоневи́ч запропонував розглянути цей внесок позачергово. Підтримка поляками постанови «Руського клубу» пояснювалася тим, що відкриття нових шкіл було важливим і для поляків, відповідне звернення вимагало широкої підтримки населення. Однак при обговоренні подібних питань конфліктні моменти виникали досить часто.

Під час 21 засідання п'ятої сесії 19 травня 1875 р. Г. Шашкевич в рамках попередньої постанови запропонував відкрити у Львові ветеринарну школу [20, s. 484]. Насамперед, депутати вимагали виділити 2000 зл. ринських для купівлі землі під забудову. Подібна пропозиція вже виносилася на порядок денний під час попередньої сесії 14 жовтня 1873 р. Польські послы Ф. Гаузнер і З. Скварчинський висловили сумніви щодо підтримки урядом внеску, мотивувавши це тим, що відкриття ветеринарної школи коштуватиме бюджету 24000 зл. ринських. При голосуванні внесок Г. Шашкевича підтримали 87 депутатів, однак поляки внесли поправку про те, що мовою викладання в школі буде польська. Категорично проти цього виступили В. Ковальський та М. Антоневи́ч. Останній запропонував щодо мови викладання після слів «по-польськи» вписати «по-руськи». Маршалок виніс дану поправку на голосування, однак вона не отримала підтримки, незважаючи навіть на те, що «за» голосували окремі поляки: Ф. Вайгель, І. Камінський, Ф. Пашковський [20, s. 485]. Голосування щодо відкриття вищих господарських шкіл продемонструвало важливе значення для послів питання мови навчання. Гарантуючи підтримку при голосуванні, поляки одночасно внесли поправки про польську мову викладання і опротестували можливість навчання «руською».

Окремою проблемою в діяльності руських послів варто виокремити боротьбу за фінансування культурно-просвітніх товариств, зокрема «Просвіти», «Руського театру», видання книжок «руською» мовою. Для «Руського клубу» це було актуальним питанням, що засвідчили численні дискусії під час обговорення.

Вперше питання про виділення фінансової допомоги для організації діяльності «Просвіти» постало на порядок денний у ході засідання 1869 р. з ініціативи одного з членів товариства К. Сушкевича. За сприяння Ю. Лаврівського, Крайовий виділ в 1870 р. виділив з бюджету 1000 зл. ринських на утримання «Просвіти» та видання книжок. Дебати навколо «Просвіти» викликали неоднозначну реакцію в середовищі «Руського клубу», за підтримки поляків русофіли категорично виступали проти фінансування народовських культурно-просвітніх товариств. 29 травня 1875 р. М. Заклинський зачитав петицію товариства «Просвіта», керівництво якої відмовлялося від виділеної субвенції на видання руських книжок, що мало засвідчити відсутність фінансової залежності від Сейму, як вважали окремі польські політики. У петиції зазначалося: «Товариство «Просвіта» має обов'язки тільки перед своїм народом і відповідальність несе тільки перед своїм народом» [19, s. 886]. Автори петиції К. Ганкевич і В. Федорович наголошували, що діяльність «Просвіти» не залежить від фінансування польських політиків. Меценат і один з керівників «Просвіти» В. Федорович, будучи поінформованим про хід сеймових дебатів, відмовився від виділеної суми і з власних коштів направив на розвиток товариства 12 тис. зл. ринських [1, с. 46].

Висновки. Таким чином, аналіз законодавчих ініціатив українського сеймового представництва під час третьої каденції Галицького сейму дозволяє зробити наступні висновки:

1) українська сеймова фракція у процесі своєї діяльності намагалася вести активну законодавчу діяльність у рамках меж компетенції сейму, а саме: формування крайового бюджету та накладання додаткових податків; налагодження місцевої інфраструктури; охорона здоров'я; питання викупу пропінанцій; боротьба з пияцтвом; статус крайових доріг; фінансування закладів культури та охорони здоров'я; права національних мов; розвиток системи освіти;

2) у господарсько-адміністративній сфері, окрім обговорення порушених польськими послами проблем, українці виступили ініціаторами ряду важливих проектів, зокрема будівництво дороги поблизу Снятина та розвиток системи річкового транспорту;

3) фінансово-бюджетна сфера ознаменувалася запеклими дебатами довкола процедури формування крайового бюджету. Діяльність українських послів була зосереджена насамперед на виділенні додаткових коштів на розвиток українського шкільництва та ін.;

4) культурно-освітня сфера, на нашу думку, була найпроблематичнішою у плані політичного протистояння українських та польських сеймових фракцій. Основним здобутком українців протягом досліджуваного періоду була українізація академічної гімназії у Львові.

Список використаних джерел

1. Белей І. Двадцять і п'ять літ історії товариства «Просвіти» / І. Белей. – Львів: В-во. тов. «Просвіта», 1894. – 68 с.
2. Изъ Львовского сейма // Слово. – 1873. – 22 декабря (3 января 1874), Ч. 145. – С. 2.
3. Изъ Львовского сейма // Слово. – 1875. – 17 (29) мая, Ч. 53–54. – С. 2.
4. Изъ сейма Львовского // Слово. – 1870. – 3 (15) февраля, Ч. 9. – С. 1.
5. Изъ засѣданий Львовского сейма // Слово. – 1876. – 27 марта (8 апрѣля), Ч. 36–37. – С. 3.
6. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. На підставі споминів. В II томах / К. Левицький – Львів, 1926.
7. Левицький К. Українські політики. Сильвестри наших давніх послів і політичних діячів / К. Левицький – Львів, 1936. – 72 с.
8. Мікула О. Антинародна сутність Галицького крайового сейму / О. Мікула // Право України, 2003. – № 1. – С. 130–133.
9. Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму 1861 – 1901 рр. / І. Чорновол. – Львів, 2000. – 270 с.
10. Що нас коштує пропінанція? // Правда. – 1876. – 30 Січня, Ч. 2. – С. 73.
11. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 5. posiedzenia 2. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 19 Września 1871.
12. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 7. posiedzenia 2. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 23 Września 1871.
13. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 6. posiedzenia 2. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 21 Września 1871.
14. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 15. posiedzenia 2. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 5 Października 1871.
15. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 19. posiedzenia 2. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 11. Października 1871.
16. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 4. posiedzenia 3. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 6 Listopada 1872.

17. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 13. posiedzenia 4. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 22 Grudnia 1873.
 18. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 11. posiedzenia 4. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 19 Grudnia 1873.
 19. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 33. posiedzenia 5. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 29 Maja 1875.
 20. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 22. posiedzenia 5. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 20 Maja 1875.
 21. Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 27. posiedzenia 6. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego z dnia 26 Kwietnia 1876.
- Sprawozdanie stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 19. posiedzenia 6. sesyi 3. peryody Sejmu galicyjskiego w roku 1876.

**Илин Л. М. Законодательные инициативы украинского сеймового
представительства во время третьей каденции
Галицкого краевого сейма (1870-1876 гг.)**

В статье рассматриваются основные правовые инициативы украинского сеймового представительства во время третьей каденции Галицкого краевого сейма (1870-1876 гг.) Особое внимание обращается на взносы украинских послов, касающихся развития системы школьного образования, правового статуса украинского языка, системы местного налогообложения. Осуществляется распределение правовых инициатив на три основные группы: хозяйственно-административные, финансово-бюджетные и культурно-образовательные. Анализируется реакция польского сеймового большинства на инициативы украинских послов и дальнейшие перспективы практической реализации предложенных украинцами взносов.

Ключевые слова: Галицкий сейм, украинское сеймовое представительство, правовые инициативы, автономия, конституционный строй, украинско-польские отношения.

**Иlyn L. M. Legislative initiatives Seymovoy Ukrainian representative during the third
cadence Galitsky Krajowyj Sejm (1870-1876)**

This article discusses the basic legal initiatives Seymovoy Ukrainian representative during the third cadence Galitsky krajowyje Sejm (1870-1876 gg.) Particular attention is drawn to the Ukrainian ambassadors contributions relating to the development of the school system, the legal status of the Ukrainian language, the system of local taxation. Distribution of legal initiatives in three main groups: economic-administrative, financial, budgetary, cultural and educational. Analyzed the reaction of the Polish Sejm majority initiatives Ukrainian ambassadors and future prospects of practical implementation of the proposed contributions Ukrainians.

Keywords: Galician Sejm, Sejm Ukrainian representation, legal initiatives, autonomy, constitutional order, the Ukrainian-Polish relations.

